

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Організація та нормування у соціальній сфері

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	23 "Соціальна робота"
Спеціальність	232 "Соціальне забезпечення"
Освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	Управління соціальною сферою

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
соціальної економіки

Галина НАЗАРОВА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *соціальної економіки*

Протокол № 2 від 07.09.2021 р.

Розробник:

Семенченко Андрій Володимирович, к.е.н., доц. кафедри соціальної економіки.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Ефективна робота підприємства в сучасних умовах можлива тільки на основі безперервного впровадження новітніх досягнень техніки і технології, які вимагають великих капітальних вкладень. Ці інвестиції виправдають себе тоді, коли праця робітників, які обслуговують техніку, буде відповідним чином організована, коли буде забезпечена безперебійна робота. Тому велика увага приділяється основам наукової організації праці, питанням поділу праці, включаючи проблеми розвитку бригадної форми організації праці, багатостатного обслуговування і суміщення професій, організації і обслуговування робочих місць, зростанню професійного рівня працівників підприємства. нормування праці є одним з найважливіших засобів удосконалення організації виробництва на промисловому підприємстві. Нормування праці в сучасних умовах ведення господарства має все більший вплив на ефективність організації трудового і виробничого процесів, оскільки створює основу для чіткої регламентації витрат усіх видів ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових.

Навчальна дисципліна "Організація та нормування у соціальній сфері" належить до обов'язкових навчальних дисциплін професійного циклу.

Мета навчальної дисципліни: надання студентам систематизованих знань із теорії та практики організації та нормування праці на підприємствах соціальної сфери, а також розкриття теоретико-методичних та соціально-економічних аспектів організації та нормування праці.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Інформатика в соціальній сфері	Методи нарахування соціальних виплат
Соціальна статистика	Соціальний аудит та інспектування
Людський розвиток	Соціальний захист різних груп населення
Демографія	Етика та культура ділового спілкування
Основи соціальної політики	Іноземна мова академічної та професійної комунікації
Економіка праці та соціально-трудова відносини	Інформаційно-комунікаційне забезпечення соціальної сфери
	Основи наукових досліджень соціальних проблем

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	РН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту.
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 8. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення
СК4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.	РН. 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація й аналіз трудових процесів

Тема 1. Сутність і завдання організації та нормування праці

1.1. Наука про працю і її розвиток. Праця як об'єкт організації. Суть понять "Організація праці". Організація праці як явище, наука, сфера, практичної і професійної діяльності, навчальна дисципліна.

1.2. Основні принципи організації та нормування праці. Наукові принципи організації та нормування праці.

1.3. Найважливіші напрями та завдання вдосконалення організації та нормування праці. Зміст проблем наукової організації праці за основними напрямками. Найважливіші напрями і завдання вдосконалення організації праці. Характер і специфіка праці фахівців і службовців.

1.4. Наукова організація праці. Поняття наукової організації праці. Становлення і досвід

розвитку НОП.

Тема 2. Організація трудових процесів

2.1. Трудовий процес і його елементи. Трудовий процес. Класифікація трудових процесів та особливості їх організації. Виробнича операція, її визначення та структура.

2.2. Робочий час та його класифікація. Поняття робочого часу. Класифікація робочого часу. Класифікація втрат робочого часу.

2.3. Організація трудового процесу при багатостанковому обслуговуванні. Багатостанкове обслуговування, види багатостанкового обслуговування, особливості організації праці при багатостанковому обслуговуванні.

Тема 3. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу

3.1. Методичні засади аналізу трудового процесу. Аналіз трудового процесу. Вивчення трудових процесів способом спостереження. Структурно-функціональний аналіз трудового процесу. Карти організації трудових процесів, їх зміст і призначення.

3.2. Фотографія робочого часу. Поняття фотографії робочого часу. Мета та завдання фотографії робочого часу.

3.3. Хронометраж. Поняття хронометражу. Мета та завдання хронометражу. Основні способи проведення хронометражу. Основні етапи хронометражу.

3.4. Раціоналізація трудових процесів на основі вивчення передових методів і прийомів праці. Проектування прогресивних трудових процесів. Методи і прийоми праці, значення їхньої раціоналізації. Основні принципи раціоналізації прийомів праці.

Тема 4. Колективні форми організації праці

4.1. Основи розподілу і кооперації праці. Основи кооперації праці. Сумісництво фахів як форма розподілу праці. Колективна праця в бригадах як форма кооперації праці. Поділ праці на підприємстві. Підвищення ефективності поділу і кооперування праці. Суміщення функцій, професій. Сутність, умови введення та соціально-економічне значення.

4.2. Характеристика і види виробничих бригад, область та умови їх функціонування. Організація праці у виробничих бригадах. Основи організації бригад нового типу в умовах ринкових відносин. Оплата і стимулювання праці в умовах розвитку колективних форм господарювання. Колективні форми організації праці фахівців.

4.3. Основи організації бригад. Виробнича бригада як основна форма колективної праці. Технологічні, організаційні та економічні передумови створення бригад.

4.4. Організація праці в бригадах. Види бригад, особливості їх організації. Чисельність та професійний склад бригади, керівництво бригадою, планування роботи. Формування та розподіл трудового доходу бригади. Ефективність діяльності виробничих бригад.

Тема 5. Організація й обслуговування робочих місць

5.1. Робоче місце. Його організація і атестація. Поняття робочого місця. Види робочих місць і основні завдання їх раціональної організації. Удосконалення планування робочих місць. Основна мета проведення атестації. Фактори за якими проводиться атестація робочих місць. Ознаки які характеризують та при необхідності змінюють визначені фактори. Атестаційна комісія: її роль і завдання під час проведення атестації робочих місць. Необхідність проведення атестації робочих місць за умовами праці. Терміни проведення атестації робочих місць за умовами праці. Поняття позачергової атестації. Карта умов праці. Критерії для оцінки умов праці. Порядок оформлення атестації робочих місць за умовами праці.

5.2. Функції обслуговування робочих місць. Оснащення робочих місць. Види оснащення та вимоги до нього. Спеціалізація і оснащення робочих місць. Основні функції обслуговування робочих місць. Поліпшення обслуговування робочих місць.

5.3. Системи обслуговування робочих місць. Форми і системи обслуговування робочих місць.

5.4. Проектування системи і трудових процесів з обслуговування робочих місць. Етапи

проектування організації робочих місць. Типове проектування організації робочих місць. Його значення і ефективність.

Тема 6. Умови праці

6.1. Психофізіологічні основи організації та нормування праці. Основні психофізіологічні процеси. Збудження. Гальмування. Поняття безумовні рефлекси.

6.2. Режим праці та відпочинку. Визначення умов праці. Режим праці та відпочинку керівників, фахівців та службовців. Раціоналізація режимів праці і відпочинку. Основні шляхи вдосконалення умов праці

6.3. Санітарно-гігієнічні і естетичні умови праці. Фактори, що визначають санітарно-гігієнічні і естетичні умови праці на виробництві, та їх значення для здоров'я, працездатності людей, якості продукції. Державне регулювання санітарно-гігієнічних і естетичних умов праці.

6.4. Визначення умов праці. Карта умов праці на робочому місці, її зміст і призначення. Аналіз і оцінка умов праці, напрямки їх поліпшення. Скорочення важкої ручної праці.

Змістовий модуль 2. Визначення витрат часу та розробка нормативних матеріалів

Тема 7. Нормативні матеріали для визначення норм праці

7.1. Призначення та класифікація нормативів з праці. Види нормативних матеріалів з праці. Зміст нормативів режимів роботи устаткування, їх використання в нормуванні праці. Різновиди нормативів витрат часу. Нормативи оперативного, штучного та неповного штучного часу. Нормативи часу на відпочинок та особисті потреби.

7.2. Нормативи праці за сферою застосування: загальнопромислові, галузеві, місцеві. Нормативи праці за ступенем укрупнення: укрупнені, диференційовані. Системи мікроелементних нормативів, особливості їх застосування. Нормативи обслуговування, чисельності та підлеглих.

7.3. Відповідність нормативних матеріалів вимогам прогресивності, комплексності, обґрунтованості, рівню точності та можливості їхнього використання за різних організаційно-технічних умов.

Тема 8. Норми затрат праці

8.1. Роль норм у визначенні витрат і результатів праці. Загальна характеристика норм праці, що застосовуються на підприємствах.

8.2. Класифікація норм праці. Нормативна і фактична трудомісткість продукції. Методи розроблення норм праці. Аналітичні методи нормування, їх зміст і різновиди. Зміст процесу нормування залежно від застосовуваного методу. Аналітично-дослідний (експериментальний) метод обґрунтування норм, його переваги й недоліки. Аналітично-розрахунковий метод встановлення норм, його переваги. Сумарний метод нормування, його загальна характеристика, недоліки.

8.3. Групування норм за призначенням, сферою поширення, ступенем деталізації, видом витрат часу, періодом дії, методом обґрунтування та кількістю працівників. Чинники, що впливають на величину норм. Вимоги, яким повинні відповідати норми витрат праці: ступінь обґрунтованості, рівнонапруженість, точність, прогресивність і динамічність.

Тема 9. Нормування праці робітників основного виробництва

9.1. Особливості визначення складових частин норм часу. Послідовність розрахунків норм праці у різних виробничих умовах. Визначення оперативного часу. Вибір оптимального режиму роботи устаткування. Розрахунок основного часу для різних видів устаткування. Визначення допоміжного часу.

9.2. Вплив систем обслуговування устаткування і робочих місць на тривалість виконання виробничих операцій. Методика нормування часу на обслуговування робочого місця, часу на відпочинок та особисті потреби робітника, часу на підготовчо-завершальну роботу. Залежність між нормами часу і виробітку. Способи визначення норм виробітку в різних виробництвах.

9.3. *Порядок встановлення нормативних завдань.* Методи нормування найбільш масових трудових процесів. Методика розрахунку основного часу на механічних процесах. Нормування праці робітників-багатоверстатників. Сутність, завдання і умови організації багатоверстатної роботи. Нормування слюсарних і складальних робіт.

Тема 10. Нормування праці допоміжних робітників

10.1. *Особливості встановлення норм обслуговування і чисельності у процесі виконання допоміжних робіт.*

10.2. *Міжремонтне обслуговування технологічного устаткування.*

10.3. *Планово-запобіжний ремонт устаткування.* Особливості встановлення норм обслуговування і чисельності у процесі виконанні таких допоміжних робіт: міжремонтне обслуговування технологічного устаткування, налагоджувальні роботи, контроль якості продукції, планово-запобіжний ремонт устаткування, використання транспортних і вантажних операцій.

Тема 11. Організація та нормування праці керівників і фахівців

11.1. *Особливості організації праці керівників, фахівців і службовців.* Зміст праці керівників, фахівців і службовців. Основні вимоги до організації і нормування розумової праці.

11.2. *Організація і нормування праці управлінського персоналу.* Організаційне проектування управлінської праці. Завдання, що вирішуються за допомогою організаційного проектування. Типова схема формування управлінських робіт. Зміст етапів розробки організаційних проектів. Види норм витрат управлінської і інженерної праці на підприємстві.

11.3. *Організація і нормування праці в наукових організаціях і інженерних службах підприємств.* Склад і зміст системи організації та нормування праці в наукових організаціях. Загальний алгоритм комплексного обґрунтування норм праці фахівців.

Тема 12. Управління організацією і нормуванням праці на підприємстві

12.1. *Склад роботи і структура органів по нормуванню і організації праці.* Поняття управління організацією і нормуванням праці на підприємстві. Структура завдань та функцій управління організацією праці. Органи управління організацією і нормуванням праці на підприємстві.

12.2. *Планування робіт з удосконалення організації і нормування праці.* Показники оцінки рівня організації і нормування праці на підприємстві. Трудомісткість виробництва продукції. Види трудомісткості.

12.3. *Перегляд норм витрат праці.* Розробка календарного плану перегляду норм. Проект календарного плану заміни і перегляду норм.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у табл. «Рейтинг-план навчальної дисципліни»

Методи навчання та викладання

Серед методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти використовуються: проблемні лекції (Тема 12), дискусії (Теми 4,5), презентації (Тема 1), робота в малих групах (Теми 10,11), ділові ігри (Тема 2), міні-лекції (Тема 12), міні-тренінги (Тема 6), індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання (Тема 3).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни "Організація та нормування у соціальній сфері" здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість балів – 40, мінімальна кількість балів – 25, за якої іспит вважається складеним).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час:

лекцій: активна робота на парі за умови відповіді студентом на поставлені викладачем питання, які свідчать про ступінь засвоєння лекційного матеріалу.

практичних та семінарських занять:

активна робота на парі (2 бали за кожне заняття) за умови виконання студентом практичних завдань, участі студентів в обговореннях, дискусіях. Загальна кількість балів 24.

презентація, що має бути виконана в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 20 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Загальна кількість презентацій – 1. Максимальна оцінка за презентацію – 2 бали.

поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 5 балів. Протягом семестру студенти пишуть 2 контрольні роботи. Загальна кількість балів – 10. Це тестова контрольна робота, яка виконується в ПНС і містить 10 тестів. Правильна відповідь на кожен з тестів оцінюється в 0,5 бали;

колоквіум. Протягом семестру студенти пишуть 2 колоквіуми. Максимальна оцінка за кожен з колоквіумів 12 балів. Максимальна кількість балів за обидва колоквіуми – 24. Перший колоквіум включає теми 1 – 6, а другий колоквіум – теми 7 – 12. Структура колоквіуму: 1) три теоретичних питання (максимальна оцінка за кожне теоретичне завдання – 2 бали); 2) три практичних завдання (максимальна оцінка за кожне практичне завдання – 2 бали).

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є іспит. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 практичних завдань (стереотипного, діагностичного та евристичного).

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт:

тести. Максимальна кількість балів – 20. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором, тест закритої форми з множинним вибором, а також тест відкритої форми на доповнення оцінюються в 1 бал;

стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них: 1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку; 1 – правильний арифметичний розрахунок показника; 1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці виміру, відповідь; 2 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 7 балів, із них: 2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку; 1 – правильний арифметичний розрахунок показників; 1 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці виміру, необхідні пояснення; 3 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 8 балів, із них: 1 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 1 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми; 2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату; 2 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
1	2	3	4	
Тема 1. Сутність і завдання організації та нормування праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.1. Наука про працю і її розвиток. 1.2. Основні принципи організації та нормування праці. 1.3. Найважливіші напрями та завдання вдосконалення організації та нормування праці. 1.4. Наукова організація праці.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку коефіцієнтів: використання змінного часу, втрат робочого часу за організаційно-технічними причинами; втрат робочого часу в результаті порушення трудової дисципліни; можливого підвищення продуктивності праці в результаті знешкодження дії прямих втрат робочого часу.	Активна робота на парі	2
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо розрахунку коефіцієнтів використання змінного часу.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 2. Організація трудових процесів	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 2.1. Трудовий процес і його елементи. 2.2. Робочий час та його класифікація. 2.3. Організація трудового процесу при багатостатному обслуговуванні.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку явочної чисельності робітників за ділянками для виконання конкретних трудових операцій.	Активна робота на парі	2
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо розрахунку явочної чисельності робітників за ділянками та цехами для виконання конкретних трудових операцій.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 3. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція за питаннями: 3.1. Методичні засади аналізу трудового процесу. 3.2. Фотографія робочого часу. 3.3. Хронометраж. 3.4. Раціоналізація трудових процесів на основі вивчення передових методів і прийомів праці.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу трудового процесу та затрат робочого часу. Вирішення практичних завдань щодо визначення коефіцієнту стійкості хронорядів.	Активна робота на парі	2
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за даною тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення коефіцієнту стійкості хронорядів. Підготовка до контрольної роботи.	Перевірка домашніх завдань	

1	2		3	4
Тема 4. Колективні форми організації праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 4.1. Основи розподілу і кооперації праці. 4.2. Характеристика і види виробничих бригад, область та умови їх функціонування. 4.3. Основи організації бригад. 4.4. Організація праці в бригадах.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку показників, які характеризують рівень поділу праці. Виконання контрольної роботи.	Активна робота на парі	2
			Контрольна робота	5
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо розрахунку та аналізу показників, які характеризують рівень поділу і кооперації праці.	Перевірка домашніх завдань		
Тема 5. Організація й обслуговування робочих місць	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 5.1. Робоче місце. Його організація і атестація. 5.2. Функції обслуговування робочих місць. 5.3. Системи обслуговування робочих місць. 5.4. Проектування системи і трудових процесів з обслуговування робочих місць.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку та аналізу показників, які характеризують процес організації та обслуговування робочих місць.	Активна робота на парі	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо показників, які характеризують процес організації та обслуговування робочих місць. Підготовка до колоквіуму.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 6. Умови праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 6.1. Психофізіологічні основи організації та нормування праці. 6.2. Режим праці та відпочинку. 6.3. Санітарно-гігієнічні і естетичні умови праці. 6.4. Визначення умов праці.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо раціоналізації режимів праці і відпочинку. Виконання колоквіуму.	Активна робота на парі	2
			Колоквіум	12
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо раціоналізації режимів праці і відпочинку.	Перевірка домашніх завдань		

1	2		3	4
Тема 7. Нормативні матеріали для визначення норм праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 7.1. Призначення та класифікація нормативів з праці. 7.2. Нормативи праці за сферою застосування: загальнопромислові, галузеві, місцеві. 7.3. Відповідність нормативних матеріалів вимогам прогресивності, комплексності, обґрунтованості, рівню точності та можливості їхнього використання за різних організаційно-технічних умов.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо обґрунтування норм праці за нормативними матеріалами та спостережень. Встановлення нормованих завдань робочим з погодинною оплатою праці.	Активна робота на парі	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення практичних завдань щодо обґрунтування норм праці за нормативними матеріалами та спостережень	Перевірка домашніх завдань		
Тема 8. Норми затрат праці	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 8.1. Роль норм у визначенні витрат і результатів праці. 8.2. Класифікація норм праці. 8.3. Групування норм за призначенням, сферою поширення, ступенем деталізації, видом витрат часу, періодом дії, методом обґрунтування та кількістю працівників.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення чисельності підмінних робітників у бригаді. Укрупнене нормування	Активна робота на парі	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення чисельності підмінних робітників у бригаді. Підготовка до контрольної роботи.	Перевірка домашніх завдань		
Тема 9. Нормування праці робітників основного виробництва	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція за питаннями: 9.1. Особливості визначення складових частин норм часу. 9.2. Вплив систем обслуговування устаткування і робочих місць на тривалість виконання виробничих операцій. 9.3. Порядок встановлення нормативних завдань.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку норм обслуговування і чисельності основних робітників. Виконання контрольної роботи.	Активна робота на парі Контрольна робота	2 5
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо розрахунку норм обслуговування і чисельності основних робітників.	Перевірка домашніх завдань		

1	2		3	4
Тема 10. Нормування праці допоміжних робітників	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 10.1. Особливості встановлення норм обслуговування і чисельності у процесі виконання допоміжних робіт. 10.2. Міжремонтне обслуговування технологічного устаткування. 10.3. Планово-запобіжний ремонт устаткування.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку норм обслуговування і чисельності допоміжних робітників.	Активна робота на парі	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо розрахунку норм обслуговування і чисельності допоміжних робітників. Підготовка до колоквіуму.	Перевірка домашніх завдань		
Тема 11. Організація та нормування праці керівників і фахівців	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 11.1. Особливості організації праці керівників, фахівців і службовців. 11.2. Організація і нормування праці управлінського персоналу. 11.3. Організація і нормування праці в наукових організаціях і інженерних службах підприємств.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку коефіцієнту охоплення працівників нормуванням з урахуванням чисельності персоналу, праця якого нормується. Виконання колоквіуму.	Активна робота на парі	2
			Колоквіум	12
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу підприємства; коефіцієнту питомої ваги нормованого часу; повної трудомісткості виготовлення виробу.	Перевірка домашніх завдань		
Тема 12. Управління організацією і нормуванням праці на підприємстві	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 12.1. Склад роботи і структура органів по нормуванню і організації праці. 12.2. Планування робіт з удосконалення організації і нормування праці. 12.3. Перегляд норм витрат праці.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо розрахунку змінної норми виробітку у відсотках, а також рівень виконання норм робітником впродовж місяця з урахуванням використання табельного часу і фактично відпрацьованим часом за місяць.	Активна робота на парі	2
			Презентація	2
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо зниження трудомісткості продукції та на цій основі економії чисельності працівників, можливого зростання продуктивності праці.	Перевірка домашніх завдань		
Іспит			40	

Рекомендована література

Основна

1. Абрамов В.М., Данюк В.М., Гринько А.М. Нормування праці: навч. посібник. Київ: Економіка, 2019. – 208 с.
2. Дзюба С. Г. Нормування праці в вітчизняній і міжнародній економіці / С. Г. Дзюба, І. Ю. Гайдай. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2018. – 172 с.
3. Економіка праці [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Г. В. Назарова, Х. Ф. Агавердієва, Н. В. Аграмакова та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Г. В. Назарової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 330 с.
4. Організація та нормування праці [Електронний ресурс]: навчальний посібник / Г. В. Назарова, О. В. Іванісов, А. В. Семенченко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 355 с.

Додаткова

5. Зливка В.М. Роль нормування праці в забезпеченні раціонального та ефективного застосування всіх видів ресурсів. Економіка АПК. 2020. № 4. С. 22–25.
6. Кучеренко С. Ю. Особливості організації та нормування праці в Україні / С. Ю. Кучеренко, Л. Ю. Леваєва // Економічний вісник університету. – 2019. – Вип. 40. – С. 96-101.
7. Серединська В.М. Аналіз системи нормування праці на підприємстві / В.М. Серединська, О.М. Загородна, І.В. Спільник // Економічний аналіз. – 2018. Т. 19. – № 2. – С. 136–147.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

8. www.nau.kiev.ua/: Нормативные акты Украины.
9. www.ukrpravo.com/: Украинское право.
10. Уманська В.Г., Школьна Д.Р. Особливості організації, контролю та нормування праці в умовах ринкової економіки. Економіка і суспільство. 2019. № 9. С. 935–939. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/161.pdf
11. Чумаченко О.В., Шульгіна Т.С. Особливості нормування управлінської праці. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 1 (23). С. 186–190. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24039/33-Chumachenko.pdf?sequence=1>
12. <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6805> / Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця, дисципліна «Організація та нормування у соціальній сфері».